

Fagfællebedømt artikel

Diskursive positioneringer i professionshøjskolernes vidensproduktion

Verner Larsen, VIA University College & Anders Buch, VIA University College & Jönköping University

Publiceret online d. 11. oktober 2024

DJES udgives af Afdeling for Uddannelsesvidenskab, Danmarks institut for Uddannelse og Pædagogik, DPU, Aarhus Universitet, AU



Dette værk er licenseret under en
Creative Commons Kreditering 4.0 International-licens

Diskursive positioneringer i professionshøjskolernes vidensproduktion

Verner Larsen.¹, VIA University College & Anders Buch, VIA University College & Jönköping University

Abstract

Med dannelsen af professionshøjskolerne blev der formuleret nye krav om deres vidensproduktion. Professionshøjskolerne skulle selv producere praksisnær og anvendelsesorienteret forskning og udvikling. Viden skulle cirkulere i et kredsløb mellem tre områder: forskning, uddannelse og praksis. Evalueringer og undersøgelser har imidlertid vist, at forsknings- og udviklingsbegrebet ikke er entydigt defineret: Det bliver artikuleret forskelligt i en række vidensdiskurser. Der hersker således uklarhed om karakteren af professionshøjskolernes forskningsindsats. På baggrund af fire forsknings- og udviklingsprojekter, identificerer artiklen forskellige diskursive positioner, der indtages af forskere på professionshøjskolerne. Projekterne er initieret i samspil mellem et professionsbehov, en intern videnskabelig/akademisk interesse og et uddannelsesbehov, og viden produceres på baggrund af forskellige rationaler. Dette giver mulighed for etablering af forskellige relationer mellem forskning, uddannelse og praksis. Projekternes diskursive positioner fremanalyseres, og afslutningsvis diskuteres, hvordan disse knytter an til og udfordrer dominerende vidensdiskurser på området. Fælles for projekterne er en stærk orientering mod professionspraksis-behov, men svagere fokus på forsknings-uddannelses-relationen.

Nøgleord:

Professionshøjskoler, forskning, viden, diskurser, situational analysis

Indledning og baggrund²

I 2008 blev professionshøjskolerne og erhvervsakademierne etableret på baggrund af en lovgivning, der ændrede rammerne for vidensarbejdet i institutionerne. Lovgivningen formulerede sig eksplicit om samarbejdet med forskningsinstitutioner, idet den foreskrev et samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler, hvor professionshøjskolerne fik en aktiv rolle i forhold til at om-

sætte universiteternes forskning gennem udviklings- og anvendelsesorienterede tiltag. I 2013/14 blev lovgrundlaget igen ændret og termen 'forskning og udvikling' (FoU) blev introduceret med henvisning til den såkaldte Frascati-manual (2002)³. Professionshøjskolerne kom på finansloven med en særskilt bevilling, og fik dermed det,

¹ Kontakt: Verner Larsen, vla@via.dk, VIA University College

² Dette introducerende afsnit gengiver passager fra Larsen & Buch 2024

³ Frascati-manualen er et politisk dokument, der introducerer en metode til at indsamle statistik om forskning og udvikling. Manualen klassificerer således forskellige aktiviteter på institutionelt niveau

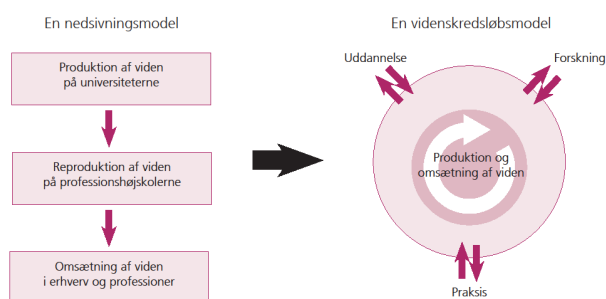
med henblik på afgøre om aktiviteterne kan henregnes som grundforskning, anvendelsesorienteret forskning, udviklingsarbejde, med mere. Manualen er udarbejdet og præsenteret af Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD). <https://www.oecd.org/innovation/frascati-manual-2015-9789264239012-en.htm>

som man i sektoren har omtalt som 'forskningsret og -pligt' (Jensen & Lund, 2019).

De lovgivningsmæssige forandringer i perioden har betydet, at institutionerne har skullet finde en ny rolle som vidensproducerende institutioner – især i forhold til universiteternes etablerede rolle som vidensproducenter. FoU-begrebet dækker ifølge Frascati-manualen over *grundforskning, anvendt forskning og udviklingsarbejde*, hvor man fra politisk hold peger på de to sidstnævnte, som professionshøjskolernes særlige indsatsfelt (UFM, 2012). Fra 2013/14 blev FoU-arbejde introduceret som et samlende begreb for professions-højskolernes vidensproduktion.

I forbindelse med disse ændrede rammevilkår blev den såkaldte videnskredsløbsmodel introduceret (se Figur 1). Fra politisk hold ville man nedbryde den hierarkiske opfattelse af viden som noget, der siver ned fra universiteterne og anvendes af professionshøjskolerne til fordel for en mere horisontal opfattelse, hvor professionshøjskolerne – stadig i samarbejde med universiteterne – udvikler viden, men nu i et flow mellem forskning, praksis og uddannelse. Forskningsbegrebet var ikke længere reserveret til universiteterne. Med FoU-begrebet bliver det mere ubestemt, hvad forskning og udvikling kan være. Tidligere forskning viser, at substantivistiske og mere proces-orienterede diskurser om viden optræder side om side (Larsen & Buch, 2024). Dette medfører, at vidensbegrebet bliver mere flydende og derfor et potentielt kampfelt for, hvordan man nærmere skal forstå viden, og hvad der anses for være forskningsaktiviteter.

Figur. 1 Videnskredsløbsmodellen (EVA, 2013, s. 9)



Rapporter udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har undersøgt, hvordan professionshøjskolerne løser "videnopgaven" og dermed fortolker FoU-begrebet (EVA, 2013, 2017, 2019). Rapporterne har anlagt videnskredsløbsmodellens idealer som grundlag for analyser af vidensproduktion i sektoren. Rapporterne fokuserer på, hvordan der kan skabes mest mulig omsætning mellem forskning, uddannelse og praksis. Omsætningen skal i sidste ende styrke uddannelsernes såkaldte "vidensgrundlag".

I den internationale forskningslitteratur har problematikken om "vidensopgaven" været diskuteret som en såkaldt "nexus" problematik (cf. Clark 1994; Kyvik 2007; Laredo 2007; Lepori & Kyvik 2010; Tight 2015 & 2016), og der er observeret forskellige samtidige, men også modsatrettede, tendenser i forhold til, hvordan institutioner ser og forsøger at løse opgaven. Blandt ikke-universitære uddannelsesinstitutioner har der været observeret en akademiseringstendens (såkaldt "academic drift"), hvor institutioner stræber efter højere status ved at indføre akademiske standarder og videnskabelige praksisser. Dette hænger sammen med fremvæksten af vidensamfundet, hvor både uddannelse og forskning spiller en fremtrædende rolle i samfundsøkonomien. Ikke-universitære institutioner er blevet omdannet til såkaldte "Universities of Applied Science" for at tilgodese arbejdsmarkedets behov og øge konkurrenceevnen. Dette har omvendt også resulteret i et større fokus på anvendbarheden af forskning og uddannelse i den traditionelle universitetssektor (en såkaldt "practical drift" eller "applied drift") og en stigende besindelse på, at universiteter ikke blot skal producere ny viden og uddanne kvalificeret arbejdskraft, men også mere direkte engagere sig med og forsøge at løse samfundsmæssige problemer (en såkaldt "third mission drift"). Disse dynamikker ændrer den traditionelle opfattelse af forsknings- og uddannelsesinstitutionernes rolle.

Videnskredsløbsmodellens ideal betoner, at "produktion og omsætning" af viden sker i en cyklus, hvor alle tre arenaer indgår. Vidensfrembringelse skal ideelt set placere sig i midten af modellen og inddrage alle tre arenaer med lige stor vægt.

EVA's rapporter fra 2013 og 2017 har dog vist, at det er ret forskelligt, hvordan de tre arenaer indrages. Dette understøttes af andre studier, som viser, at det er vanskeligt for professionshøjskolerne at leve op til idealet om, at viden cirkulerer sømløst mellem de tre arenaer (Buch et.al., 2022). Disse fund kalder på yderligere studier, som går bag om idealforestillingen i videnskredsløbsmodellen og i stedet konkret udforsker, hvilke prioriteringer der foretages i FoU-projekter på professionshøjskolerne, hvorfor de foretages, og hvordan prioriteringerne påvirker udviklingen af viden i sektoren.

Denne artikels forskningsspørgsmål er derfor: Hvilke diskursive positioner indtages gennem FoU-projekter på professionshøjskolerne, og hvilke forhold betinger disse positioner? Artiklen er således et bidrag til forskningen i nexus-problematikker, både mellem forskning og praksis og mellem forskning og uddannelse (cf. Tight, 2016; Clark, 1994).

Empirisk grundlag

Artiklen trækker på data fra et udviklingsprojekt på VIA University College igangsat 2020, som senere har ført til et egentligt forskningsprojekt. Udviklingsprojektet med titlen "Formater for vidensomsætning" var en udløber af VIA's rammekontrakt med ministeriet, hvori det blandt andet hed:

Det er VIAs mål at være en stærk udviklingspartner for praksis. Det forudsætter blandt andet et stærkt samarbejde mellem forskningsmiljøer, VIAs uddannelses- og praksis – hvor VIAs studerende aktiveres i videnskredsløbet. (Internt VIA notat).

Ifølge et opfølgende internt notat fra 2020⁴ skulle formater for vidensomsætning "understøtte en bevægelse fra omfanget af formidling (kvantitativt) til karakteren af den (kvalitativt), med henblik på impact" (s. 1). I notatet blev 'formater' defineret som:

et generaliserbart videndelingkoncept (transparent, genanvendelig og delbart), der har afsæt i en aktivitet med fokus på aftagermiljøer (fx virksomheder, kommuner mv.) og som sigter mod at omsætte viden hensigtsmæssigt til praksis, så det sætter spor og har effekt. (Internt VIA notat).

Som en del af opgaven skulle der foretages en vurdering af, hvorvidt der skulle "etableres en digital (delings)platform som en del af nærværende indsats" (Internt VIA notat).

Opdraget formulerede således en forventning om, at der kunne udvikles en generel model for vidensomsætning, som kunne deles mellem forskellige forsknings- og udviklingsmiljøer og derved befordre videnskredsløbet mellem både forskning, uddannelse og praksis. Der blev nedsat en arbejds- og redaktionsgruppe, som skulle varetage en udvælgelse af FoU-projekter, der kunne tjene som gode eksempler på formater. En skabelon blev først udsendt til alle forskningscentre og programmer på professionshøjskolen med opfordring til at beskrive gode eksempler på projekter med vidensomsætning. Der blev i alt indsendt 33 projektbeskrivelser. Heraf udvalgte redaktionsgruppen fem projekter ud fra kriterier om repræsentation af forskellige fagområder, projektstørrelse, forskningstype, resultatformer, formidlingsmetoder og transfermuligheder. Under udvælgelsesprocessen, som blandt andet omfattede dialogmøder med projektholderne, blev det klart for redaktionsgruppen, at diversiteten blandt projekterne var stor, og tanken om at finde frem til én generisk model for vidensomsætning, som kunne være relevant for alle typer FoU-projekter, måtte opgives. I stedet fremhævede redaktionsgruppen mangfoldigheden og diversiteten i professionshøjskolens måder at omsætte viden på.

De nævnte dialogmøder blev gennemført online på Zoom mellem medlemmer af redaktionsgruppen og en nøgleperson fra hver af de fem udvalgte projekter. Møderne blev optaget og indgår som empirisk materiale for denne artikel. På basis af dialogmøderne, der hver var af 45 minutters va-

⁴ Er ikke offentligt tilgængeligt

rigthed, blev der efterfølgende udarbejdet et manuskript til en kort video, som skulle præsentere de fem projekter⁵. Den store diversitet i de fem projekter kunne dog vanskeligt formidles i det korte videoformat, så derfor blev det besluttet at etablere et forskningsprojekt, der i højere grad kunne undersøge og udforske forskelligheder, nuancer og detaljer i de nævnte projekter. Denne artikel formidler resultater fra dette forskningsprojekt.

Som en del af forskningsprojektet gennemførte artiklens forfattere yderligere dybdegående interviews med nøglepersonerne fra de udvalgte FoU-projekter. Det empiriske grundlag for artiklen består således af dokumentet "Vidensformater for videnomsætning" baseret på rammekontrakten, de udvalgte FoU-projekters projektbeskrivelser, de videooptagede Zoom-dialogmøder samt dybdegående interviews med informanter fra de fem udvalgte projekter. I artiklen har vi af pladsmæssige hensyn valgt at bringe fire ud af de oprindelige fem projekter, idet der i forhold til vores forskningsspørgsmål om diskursive positioneringer er et betydeligt overlap mellem et par af projekterne. De fire projekter, som præsenteres i det følgende, viser forskelle, der er relevante i forhold til forskningsspørgsmålet, det vil sige hvilken prioritering, det enkelte projekt gør i forhold til forsknings-, uddannelses- og praksisarenaen, jævnfør videnskredsløbsmodellen. Vi understreger dog samtidig, at projekterne ikke nødvendigvis udgør et repræsentativt udsnit af forskningsprojekter på professionshøjskolen.

I det følgende præsenteres artiklens teoretiske grundlag og de metoder, vi har anvendt til at arbejde det empiriske materiale, som artiklen bygger på. Herefter bringes resultater af analysen – først beskrives de potentielle diskursive positioner som FoU-projekter *kan* indtage i videnskredsløbet, og dernæst fremanalyserer vi FoU-projekternes *faktiske* diskursive positioneringer i forhold til videnskredsløbsmodellen.

Teori og metode

Grundlaget for artiklens teori og metode er inspireret af Adele E. Clarkes situationsanalyse (Clarke et al., 2018). Tilgangen har bestemte implikationer for forståelsen af viden, samt hvordan den undersøges. I denne teoretiske forståelse anses viden ikke som noget substantielt – en *ting* der uproblematisk 'findes' og kan overføres mellem kontekster. Derimod betragtes viden som noget, der *foregår* i processer og interaktioner mellem aktører i og på tværs af kontekster. I forlængelse af forskningsspørgsmålet er begrebet '*enactments*' et centralt omdrejningspunkt (Freeman & Sturdy, 2014) – altså hvordan aktører igennem deres (tale)handlinger praktisk og konkret manifesterer, vurderer og tilskriver viden i konkrete situationer. Vi er særligt interesserede i, hvordan aktører tilskriver mening og betydning til 'forskning', 'uddannelse' og 'praksis' i videnskredsløbsmodellen og forbindelserne mellem dem. Diskursbegrebet indtager derved en central rolle, idet vi undersøger de betydninger og meninger, der tilskrives FoU-arbejdet. Vi forstår 'diskurs' bredt, som "...forms of representation, conventions and habits of language use producing specific fields of culturally and historically located meanings." (Brooker 1999, 66-67).

Vores undersøgelse af diskursive enactments af vidensproduktion fokuserer på sociale 'situationer'. Det er i situationer, at aktører mobiliserer diskursive ressourcer og positionerer sig under indflydelse af strukturerende processuelle påvirkninger. Med udgangspunkt i amerikansk pragmatisme (fx John Dewey 1938 og George Herbert Mead 1934) og post-strukturel teori (fx Michele Foucault 1980) har Adele E. Clarke og hendes kolleger udviklet 'situational analysis' (SA) som en teori-metode-pakke, der integrerer interaktionistisk funderet teori med post-strukturalistiske indsigter (Clarke et al., 2018, s. 77-85). Disse indsigter fremhæver, at situationer altid (re)konstrueres som sociale '*enactments*' gennem aktørers konkrete fortolkninger af den 'hele situation', de befinder sig i, og at disse fortolkninger er styret af

⁵ https://youtu.be/eqZ_lErd_ao

sociale praksisser og diskursive formationer. Situationsanalyse (SA) decentrerer 'det vidende subjekt' og retter i stedet blikket mod de diskursive og materielle sociale praksisser, der er konstituerende for subjektiviteter (Clarke et al., 2018, s. 81). Ud fra dette perspektiv fokuserer vores udforskning af vidensproduktion ikke på aktørernes individuelle og subjektive karakteristika, men derimod på deres diskursive udlægninger af de situationer, de fremstiller. Decentreringen af 'det vidende subjekt' giver mulighed for et skarpere fokus på de sociale dynamikker i kontekster for vidensproduktion, når disse dynamikker manifesterer sig gennem situerede udformninger af social praksis og diskurs.

I vores analyse har vi inddraget metoder og teknikker fra Clarkes situationsanalyse, der særligt fokuserer på at kortlægge diskursive positioneringer (Clarke et al., 2018, s. 217 ff.). Arbejdet frem mod kortlægningen af de diskursive positioneringer har bestået af flere trin:

For hvert FoU-projekt har vi optegnet forskellige typer kort. Første trin har omfattet optegnelsen af såkaldt 'rodede' situationelle kort (Clarke et al., 2018, s. 252), dernæst 'ordnede' situationelle kort (Clarke et al., 2018, s. 254), og endelig 'relationelle' situationelle kort (Clarke et al., 2018, s. 260). Sidstnævnte har bidraget til at se, hvordan de enkelte elementer i situationen (såvel humane som non-humane) påvirker hinanden. Denne del af kortlægningsarbejdet er undervejs suppleret med såkaldte memos (Clarke et al., 2018, s. 247), hvor vi beskriver og dokumenterer analysearbejdet og forankrer vores læsninger i det empiriske materiale. I forlængelse af kortlægningsarbejdet og affattelsen af memos har vi kunnet fremstille en række kort over diskursive positioneringer (Clarke et al., 2018, s. 263). Med henblik på at samle materialet og gøre det tilgængeligt for de interviewede personer, har vi udarbejdet tætte datanære beskrivelser for hver af FoU-projekterne (Freeman, 2014). De interviewede personer har haft lejlighed til at gennemlæse og kommentere beskrivelserne og eventuelt korrigere misforståelser og uklarheder. Som det sidste trin i analysen har vi sammenholdt

de diskursive positioner med videnskredsløbsmodellens tre arenaer for at se, hvordan de enkelte FoU-projekt orienterer sig mod henholdsvis praksisarenaen, uddannelsesarenaen og mod forskningsarenaen. Resultaterne heraf gengives i næste afsnit.

Videnskredsløbsmodellens potentielle positioner

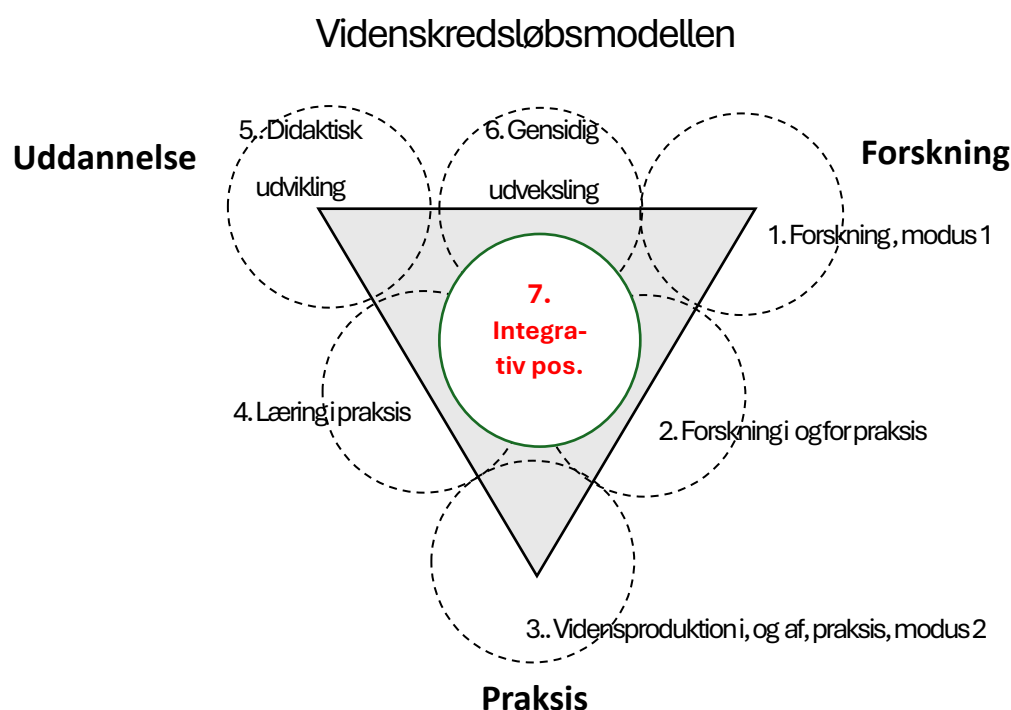
I en tidligere artikel (Larsen & Buch, 2024) har vi undersøgt, hvordan centrale politiske dokumenter diskursivt har begrebsliggjort vidensproduktion i professionshøjskolesektoren, og hvordan videnskredsløbsmodellen er blevet et centralt omdrejningspunkt i begrebsliggørelsen af professionshøjskolerne forskning. Som betegnelsen udtrykker, etableres vidensgrundlaget for professionshøjskolerne ideelt set i et kredsløb mellem de tre arenaer, der billedligt udgør en trekant inden for cirklen som vist i Figur 1. Pilen i midten skal indikere, at vidensproduktionen ideelt set dannes ved at viden kredser/cirkulerer mellem alle tre arenaer, hvor nøgleordene er "samarbejde", "integration" og "koblinger" (Larsen & Buch, 2024). Logikken i kredsløbsmetaforen indikerer, at jo mere de tre arenaer forbindes med hinanden, des bedre forløber kredsløbet og desto bedre kvalificeres institutionernes vidensproduktion. Ifølge modellens logik er den ideelle position derfor midten af trekanten, som kan kaldes for den integrative foretrukne position (Buch et al., 2022).

Studier har imidlertid vist (EVA 2013, 2017, 2019), at aktører og aktørgrupper i praksis indtager forskellige positioner afhængig af kompetencer, interesser, og institutionelle strukturer. Studierne viser, at FoU-miljøerne på professionshøjskolerne i forskelligt omfang orienterer sig mod henholdsvis professionspraksis og uddannelse. Dette gælder både på et individuelt aktørniveau og et diskursivt niveau. Duch et al. (2021) samt Larsen et al. (2022) viser, hvordan individuelle undervisere, der er involveret i FoU-arbejde, forholder sig forskelligt ved at orientere sig mod henholdsvis pro-

professionernes behov, forsknings-interesser eller didaktiske hensyn. Buch et al. (2022) viser endvidere, hvordan aktører indtager forskellige diskursive positioner i professionshøjskolernes vidensproduktion afhængigt af deres primære institutionelle forankring som henholdsvis forskere, undervisere eller ledere.

Videnskredsløbsmodellen danner grundlag for vores analysemodel (figur 2). Imidlertid udbygger vi modellen. Kanterne udtrykker relationer mellem de tre arenaer, og hvordan disse orienterer sig mod hinanden.

Figur 2. Potentielle diskursive positioner



Derved bliver modellen et kort, hvor projekterne kan positioneres i forhold til det kontinuum, der udspændes mellem trekantens hjørner. De empiriske data danner alene grundlag for at vurdere, hvor på kontinuummet, et projekt placerer sig. Markeringerne med cirkler på kanterne kan alene udtrykke graden af orientering mod en arena, mens orienteringens kvalitative karakter er sprogligt fremstillet under beskrivelsen af de enkelte projekter. I figur 2 indikerer positioner midt på akserne (2, 4 og 6) stærk forbindelse mellem de pågældende arenaer, mens positioner tæt på ét af hjørnerne af trekanten (1, 3 og 5) indikerer svag forbindelse til andre arenaer. Positionen midt i figuren (7) indikerer kredsløbsmodellens ideal om,

at forskning, uddannelse og praksis er gensidigt forbundne. Jo mere en position nærmer sig et hjørne, des mere vægtes én arena frem for de andre to, og desto mindre attraktiv vil positionen være i forhold til modellens ideal om at forbinde forskning, uddannelse og praksis i et dynamisk forhold. Analytisk vælger vi at afmærke syv *overordnede* positioner i videnskredsløbsmodellen inden for hvilke projekter kan placere sig forskelligt, men hvor yderpositionerne mangler legitimitet i forhold til kredsløbsidealet. Da vores empiriske data har sit afsæt i FoU-arenaen, vil vi principielt ikke få øje på positioner i 3, 4 og 5-kontinuummet, selvom positionerne måske reelt enacts af aktører fra uddannelses- og/eller praksisarenaen.

Tabel 1. Potentielle diskursive positioner og deres karakteristik.

Overordnede positioner	Uddybende karakteristik
1. Forskning i egen ret	Vidensproduktion skal have høj forskningskvalitet og har værdi i sig selv. Det er vigtigt at gøre sig gældende i et forskersamfund og øge sin forskningskapital, blandt andet ved publicering i videnskabelige tidsskrifter.
2. Forskning i og for praksis	Vidensproduktion skal have relevans for virksomheder, brancher eller samfundet.
3. Vidensproduktion i praksis	Vidensproduktion har størst værdi i det omfang praksisaktører selv udvikler viden.
4. Læring i praksis	Studerendes læring bør være centrum for udvikling af viden. Studerendes samarbejde med praksisfelter uden for skolen gennem projekter, praktik med mere prioriteres højt.
5. Didaktisk udvikling	Vidensproduktion bør først og fremmest vægte udvikling af uddannelsernes indhold og form.
6. Gensidig udveksling mellem forskning og uddannelse	Forskningsmetoder og -resultater bør indgå i uddannelse, og undervisere og studerende bør deltage i forskningsprojekter.
7. Den integrative (foretrukne) position	Alle arenaer bør indgå (ligeligt) i videnskredsløbet.

FoU-projekternes diskursive positionering

I det følgende adresserer vi denne artikels første forskningsspørgsmål om, hvilke diskursive positioner de fire analyserede FoU-projekter i professionshøjskolerne indtager. Vi undersøger, hvordan de orienterer sig mod videnskredsløbsmodelens tre arenaer. Vi uddyber, hvordan hvert projekt konkret positionerer sig diskursivt i forhold til de beskrevne potentielle diskursive positioner. I figur 3, 4, 5 og 6 illustrerer vi de enkelte FoU-projekters diskursive positioneringer med cirkler. En cirkels afstand til hjørnerne indikerer, hvordan FoU-projekterne placerer sig i det spektrum, der udspændes mellem hjørnepositionerne på trekantens akser, og vi angiver, hvad der trækker positionerne i den ene eller den anden retning

FoU-projekt 1: Mad og måltidsudfordringer hos patienter med KOL - Studerende som forskningsresource

Fakta om projektet

FoU-projektet omhandler måltidsudfordringer for patienter med kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL). Der er tale om et relativt lille projekt med et samlet timeforbrug på ca. 400 timer. Projektet blev igangsat i 2018 og løb over cirka 2 år. Det er alene internt finansieret ved hjælp af professionshøjskolens Frascati-midler, bortset fra et mindre tilskud fra Lungeforeningen til en konferencedeltagelse. Projektet blev etableret på foranledning af professionspraksis. En forskningsansvarlig sygeplejerske fra et sygehus i regionen henvendte sig til et forskningsprogram på professionshøjskolen om en problematik, som drejede sig om, at indlagte KOL-patienter ofte har svært ved at spise og ikke får næring nok. Sygeplejersken oplevede, at

KOL-patienter har svære vilkår med megen uro og mange forstyrrelser, når de skal indtage måltider på sygehuset.

Praksisorientering

FoU-projektet var initieret af professionspraksis, og derfor var der stor opmærksomhed i projektet på at producere løsningsorienteret viden, der kunne omsættes i den konkrete kontekst af de forskellige pleje- og hospitalspersonalegrupper. Aktører fra praksis var meget involveret i opstarten og udformningen af projektet og udvalgte professionspraksisser har dannet grundlag for projektet, mens forskningsarbejdet i form af observationer og interviews alene blev udført af forskergruppen fra professionshøj-skolen. Som formidlingsmateriale var der udarbejdet et skriftligt produkt kaldet 'dialogredskab' til brug for praktikere. Projektet producerede kontekstualiseret viden på et relativt lavt abstraktionsniveau. På akse mellem forskning og praksis vægtes position 2: 'Forskning i og for praksis' derfor betydeligt.

Uddannelsesorientering

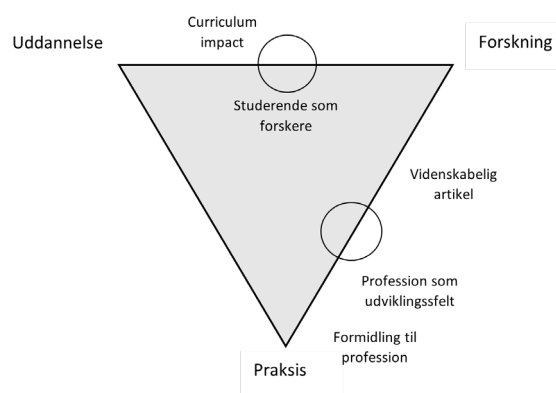
Projektets interesse i relation til uddannelsesarenaen var flersidig. Projektet inddrog studerende i forskningsarbejdet. Få særligt talentfulde studerende – i dette tilfælde fra sundhedsuddannelserne – fik tilbudt at indgå i forskningsarbejdet med vejledning fra de mere erfarne forskere og de hospitalsansatte. I interviewet med lederen af FoU-projektet fremføres det: "der lover vi jo lidt at, altså vi siger, de studerende skal samle nogle af data ind. Vi klæder dem på til det". Selvom de studerende var novicer, blev de anset som en vigtig ressource for FoU-projektet, idet de gjorde det muligt at gennemføre projektet med dets lave budget. Projektlederen anfører: "vi får faktisk løst nogle opgaver, som vi enten selv skulle have lavet og dårligt havde tid til. Eller slet ikke ville få lavet. Altså på den måde er de en ressource, ikke?" En anden forbindelse mellem forskning og uddannel-

sen handlede om projektets afsmittning i undervisningen, selvom dette ikke var styrende for selve forskningsprocessen. I betragtning af KOL-projektets størrelse, fik det en mærkbar afsmittning på sygeplejerskeuddannelsens curriculum, idet publicerede materialer blev optaget på pensumlisten, som er fælles for alle professionshøjskolens uddannelsesudbud. På akse mellem forskning og uddannelse indtages position 6: 'Gensidig udveksling mellem forskning og uddannelse' på baggrund af disse to forhold: Dels at forskningen fik indvirkning på sygeplejeuddannelsens curriculum, og dels at studerende blev inddraget i forskningsprojektet.

Forskningsorientering

Lederen af FoU-projektet anså det for vigtigt, at projektet kunne dokumentere en videnskabelig tyngde gennem videnskabelige tidsskriftartikler. Dette øger angiveligt aktørernes forskerkapital, som er vigtig og nødvendig for generelt at opnå fondsmidler. I projektet havde man derfor produceret en forskningsartikel i et anset videnskabeligt tidsskrift. Forskningslederen anså imidlertid ikke artiklen som en del af formidlingen til professionspraksis. At skrive en sådan artikel krævede ifølge forskerne, at de brugte en del ekstra ufinansieret tid på dette. Position 1: 'Forskning i egen ret' tilskrives derfor en vis vægt, men dog lavere prioriteret end formidlingen til praksis.

Figur 3. KOL-projektets diskursive positioner



FoU-projekt 2: Normkritisk evalueringskultur i dagtilbud - Bevidstgørelse om praksis via etnografiske interventioner

Fakta om projektet

Formålet med FoU-projektet var at anlægge et kritisk blik på traditionelle normer og opfattelser knyttet til køn, etnicitet, med videre. Projektet blev igangsat på initiativ af projektlederen selv. Vedkommende havde tidligere arbejdet inden for området og blev opmærksom på at fagforeningen BUPL havde et udbud af projektmidler, som omhandlede køn og normkritik. Projektet var planlagt til at skulle vare 1½ år, men blev forlænget på grund af Corona-pandemien. Projekt blev gennemført af tre personer: To ansatte fra professionshøjskolen samt én studerende fra pædagoguddannelsens talentspor. Der blev produceret fem publikationer fra projektet rettet mod forskellige målgrupper.

Praksisorientering

Fra starten var det meningen, at projektet skulle inddrage pædagoger på daginstitutioner aktivt i forskningsprocessen. Dels havde de to forskere erfaring med dette, og dels var det noget, BUPL lagde vægt på som baggrund for projektbevillingen.

Projektet blev derfor designet til at intervenere i daginstitutionspraksisser og gøre ansatte i daginstitutioner til medforskere i projektet. En af forskerne udtaler: "Vi er jo optaget af at lave noget, der er inspireret i aktionsforskning, sådan partcipatorisk forskning, interventionsforskning". Vedkommende havde før arbejdet med at udvikle noget hun kalder 'interventionsetnografi'.

Fire daginstitutioner blev inddraget som case-institutioner og pædagoger indgik aktivt i projektets forskningsprocesser. Projektlederen betonedede, at det med denne type forskning handler om at være

meget reflekteret og bevidst om de metoder og positioner, man indtager i feltet. I projektet blev der gjort meget ud af på forhånd at "etablere en forståelse" blandt alle medvirkende af den type forskningssamarbejde, der blev benyttet. Det konkrete forskningsarbejde på institutionerne foregik ved, at de medforskende pædagoger skulle lave såkaldte prøvehandlinger, som de selv og forskerne skulle observere. Der blev afholdt workshops på case-institutionerne, hvor man drøftede pædagogernes "praksisfortællinger". Her holdt man så forskernes observationer og tolkninger op mod pædagogernes ditto. En af forskerne forklarer:

Og det vil så sige, at vi har noget teori med os, vi har nogle teoretiske forståelser om det her med normkritik og mangfoldighed og sådan noget, som vi bidrager med, sætter i spil, SAMMEN med dem. Så prøver vi at skabe en forståelse for, hvad betyder ligestilling egentlig? Hvad betyder mangfoldighed egentlig? Hvad er normkritik?

Praktikerne gives en stemme i forskningsprocessen, som indebærer en særlig adgang til de forskningspraksisser, hvor data analyseres og fortolkes.

En måde at styrke forskningen indadtil og udadtil var afholdelse af såkaldte langbordssamtaler. Disse var bygget op efter en middagsselskabsmetafor, hvor forskerne inviterer gæster til at deltage i en dialog. Deltagerne kunne være pædagoger fra praksis, pædagogstuderende og personer fra interesseorganisationer. Langbordssamtalerne fungerede ifølge forskerne ikke kun som en løbende formidling til en større kreds, men gav samtidig også input til projektet, så samtalerne blev en del af empiriproduktionen, dog uden at data fra langbordssamtalerne blev nærmere analyseret.

Projektet tilstræbte at generere og formidle en vidensform, som fokuserede på det segment som BUPL repræsenterer, idet flere mindre publikationer blev udarbejdet og gjort tilgængelige på BUPLs webside. Materialet kom med bud på, hvordan pædagoger og udviklere kan arbejde med ligestilling, mangfoldighed og normkritik.

FoU-projektet indtager således position 3: 'Forskning med praksis' i kraft af den 'interventionset-nografiske' forskningsmodel.

Uddannelsesorientering

FoU-projektet har haft både formelle og uformelle gennemslag på pædagoguddannelsen. I lighed med KOL-projektet havde dette projekt også inddraget talentstuderende i forskergruppen, dog kun en enkelt person. Denne samt en af de to øvrige erfarne forskere havde holdt oplæg på pædagoguddannelsen og havde inddraget og henvist til det skriftlige materiale fra projektet, hvilket efterfølgende blev efterspurgt af studerende og undervisere. Projektet havde dog ikke givet anledning til curriculum-justeringer. Langbordssamtalerne var en anden måde at inddrage studerende på ved at invitere udvalgte aktører til at deltage i dialogen. Uddannelsesperspektivet havde dog mindre vægt i projektet, hvorfor projektets placeringen på akse mellem forskning og uddannelse ligger tættest på forskningsarenaen.

Forskningsorientering

Den ene af forskerne uddyber projektets kobling til den akademiske forskning: "Ja, altså vi har jo lavet en forskningsrapport og den står på skuldrene af en hel masse arbejds-papirer. Det er sådan et 30-siders dokument, hvor vi har fundet ud af, hvilke normer fremtræder egentlig af vores materiale." Forskningsrapporten omtales dels som "noget man skal", fordi forskningen skal være "transparent", men også fordi:

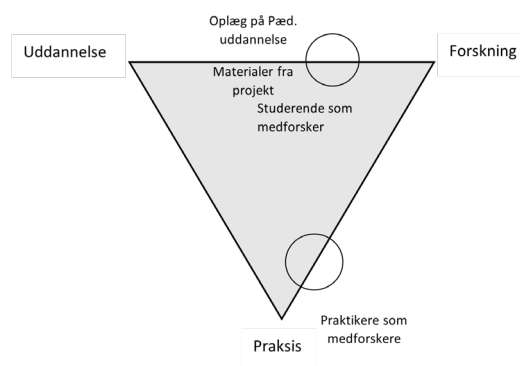
...vi bliver også nødt til at vide noget om, hvad der knytter sig mere til det teoretiske afsæt om, hvad det egentlig er vi gør [...] Altså bygge vores viden op, sådan lidt mere systematisk, så folk selv kan gå ind og forholde sig til det. Så jeg tænker da, at det har flere forskellige funktioner.

Også i praksisorienterede formidlingssituationer havde forskerne gavn af rapporten som et videnskabeligt fundament:

Hvis jeg skal formidle det her til BUPLs etiske råd, hvad ser vi af mønstre i det her? Hvad ser vi af muligheder i det her? Så står jeg mere stærkt, fordi jeg ved, at jeg har... Jeg kan næsten visuelt se alle de der kæder, jeg lavede i de her kodninger, ikke? Altså. Så mener jeg, at jeg står på et mere stærkt fundament.

At udarbejde videnskabelige artikler og rapporter anses ikke for at have den store værdi i sig selv, men mere som en nødvendig del af den videnskabelige proces, for at stå på sikker grund i formidlingssituationer. Position 1: 'Forskning i egen ret' har derfor lav vægt i projektet.

Figur 4. Diskursive positioneringer i projektet "Normkritisk evalueringskultur i dagtilbud"



FoU-projekt 3: Kom med ud – det store formidlingsprojekt

Fakta om projektet

Forskningsprojektet var et stort landsdækkende FoU-projekt, som forskningslederen fra professionshøjskolen havde taget initiativ til. Organisatorisk var det forankret i professionshøjskolen, men involverede en række partnere. Projektet fokuserede på pædagogers arbejde med børn i naturen på institutionsniveau. Projektet strakte sig over 5 år. Hovedfaserne i projektet drejede sig om 1) kortlægning af danske børneinstitutioners udetid, 2) udvælgelse af såkaldte fyrtårnsinstitutioner og beskrivelse af deres erfaringer, 3) et større litteraturreview, samt 4) et omfattende antal formidlingsaktiviteter. Projektet var finansielt støttet af

Nordea Fonden med et større millionbeløb. Kernen i projektgruppen bestod af en projektleder og to medarbejdere fra samme professionshøjskole. Derudover var der i visse faser tilknyttet en elite-studerende, syv studentermedhjælpere og en forskningsbibliotekar. På grund af projektets geografiske spredning var der desuden inddraget eksterne forskere fra andre professionshøjskoler og universiteter.

Praksisorientering

Projektets orientering mod praksis var rettet mod daginstitutioner og det lå i selve projektets målsætning at udvikle viden, der kunne kvalificere udendørstiden med børnene. Den stærke professionsorientering kom også til udtryk gennem det omfattende empiriske arbejde, hvor alle børneinstitutioner i Danmark var inddraget i kortlægningsfasen, hvorefter der blev udvalgt 37 fyrtårnsinstitutioner til nærmere kvalitative undersøgelser. Dertil kom det omfattende formidlingsarbejde med cirka 150 fyraftensmøder/webinarer, en række publikationer, informationsvideoer, med videre.

Ifølge forskningslederen var der et spænd mellem den viden, som forskerne udviklede i processen og den viden, som skulle formidles til praktikerne på børneinstitutionerne. Det var professionshøjskolernes opgave at "bygge bro" mellem den "videnskabelige viden" og den "erfaringsbaserede viden". Projektlederen gav udtryk for, at den teoretiske videns rolle i professionskonteksten skulle være informerende frem for foreskrivende – men også gerne forstyrrende:

Du forstyrrer noget med en vidensoversigt [litteraturreviewet] nogle gange. Men der er stor forskel på at vide noget om, hvad der er godt for børn alment ud fra et stort statistisk projekt og så på at forholde sig til en 3-årig der står og gør et eller andet. Selvfølgelig er der stor forskel på det. Så det bliver veje i den pædagogiske praksis, som sådan noget kan støtte.

Viden gøres derfor anvendelig for pædagoger ved at sætte de nye indsigter på spil ude på institutionerne. Dette skete i særdeleshed gennem de dialogbaserede aktiviteter – fyraftensmøderne – men også gennem en række publikationer, der løbende blev udarbejdet til målgruppen. Især i kraft af det meget store dialogbaserede formidlingsarbejde i og for daginstitutioner placerer projektet sig tættest på praksis på akse mellem forskning og praksis.

Uddannelsesorientering

FoU-projekt havde som det eneste pædagoguddannelsen som et direkte forskningsmæssigt genstandsfelt, omend det udgjorde en mindre del af det samlede projekt. Forskerne undersøgte spørgsmålet: "hvordan ser det faktisk ud på pædagoguddannelsen med brug af grønne omgivelser". Der viste sig at være et gab mellem, hvad institutionerne gjorde, og hvordan pædagoger blev uddannet. Det var dog ikke projektets opdrag at komme med løsningsforslag, men alene at foretage en afdækning af, hvordan natur og omgivelser blev behandlet i undervisning og praktik.

Projektets indflydelse på uddannelserne kom til udtryk gennem anvendelsen af publikationerne, herunder særligt vidensoversigten og publikationen om fyrtårnsinstitutionernes erfaringer. Det kommer blandt andet til syne gennem de Copydan-midler, der blev udløst til forfatterne. Herudover blev der afholdt 6-7 oplæg om emnet på professionshøjskolars pædagoguddannelser samt nogle oplæg for undervisere på uddannelserne. Desuden var der som nævnt tilknyttet én talentstuderende og syv studentermedhjælpere til projektet.

Projektets opdrag om at undersøge pædagoguddannelsens indhold og form sammenholdt med publikationsmaterialernes anvendelse i uddannelserne trækker projektet mod position 6: 'Gensidig udveksling mellem forskning og uddannelse'.

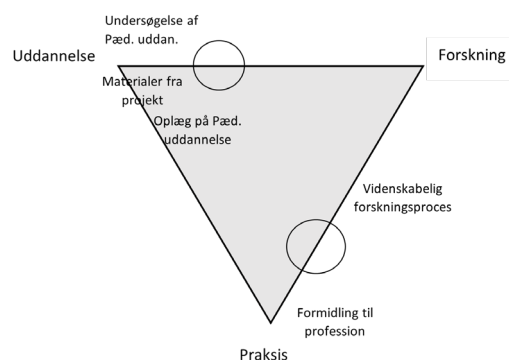
Forskningsorientering

Projektets interesse for at positionere sig videnskabeligt var relativt lav, selvom forskningsprocessens videnskabelige arbejdsmetode har klassiske forskningsmæssige karakteristika. Projektlederen præciserer, at det hænger sammen med projektets stærke professionsorientering:

Det giver ikke meget mening i sådan et projekt alene at lave en peer-reviewed artikel. Jo, det kan godt give mening ved at der er nogen, der citerer den, og der er credit til organisationen, men jeg kender rigtig mange videnskabelige artikler, der er skrevet i det her hus, som ikke har det store gennemslag. Som ikke har betydet ret meget. Vi arbejder med professioner og her i det projekt, har vi gjort os umage med at tale med folk fra professionen om det. Sætte det på spil og kommunikativt validere det vi har fundet ud af.

Forskningsforumet Center for Børn og Natur spillede en vigtig rolle for projektet. Forskningslederen omtalte det som et stærkt fagligt miljø og netværk, der blev oprettet i forbindelse med projektet. Indadtil fungerede centret som et sted, hvor projekterfaringer og viden blev udvekslet og kvalificeret. Udadtil fungerede det som et sted, hvor viden, i form af publikationer og filmklip, blev gjort tilgængelig for fagpersoner via centrets hjemmeside. Centeret var et forum, som byggede bro mellem professions- og forskningsinteresser. Projekt tillagde altså ikke 'forskning i egen ret' betydning. Forskningen skulle give "gennemslag" i praksis. Til gengæld var forskningsproces relativt akademisk med blandt andet et stort litteraturreview.

Fig. 5. Diskursive positioneringer i "Kom med ud"-projektet



FoU-projekt 4: Smart ReDesign af drikkevandsbehandling – et innovationsorienteret og samskabende projekt

Fakta om projektet

Smart Re-design af Drikkevand var et projekt, der drejede sig om at udvikle metoder til sofistikeret prøvetagning i sandfiltres forskellige lag, som gør det muligt at undersøge, forstå og manipulere de kemiske, mikrobiologiske og proces teknologiske elementer i drikkevandsbehandling. Projektet var opbygget som et partnerskab bestående af en række virksomheder og institutioner på landsplan, herunder forsyningsselskaber og vandværker. Projektet havde et to cifret millionbudget, hvor halvdelen var eksternt finansieret fra Miljøstyrelsens udviklingspulje. Projektet var femårigt, men blev forlænget på grund af Corona-pandemien.

En forskningsleder og en medarbejder fra professionshøjskolen indgik i forskergruppen, og projektet var initieret af forskningslederen. Ideen udsprang i et samspil mellem professionshøjskolen og flere eksterne partnere på bagkant af et tidligere projekt, som også omhandlede drikkevand. Data blev genereret fra de medvirkende vandværker, og der blev etableret to fuldskalaforsøg på vandværkerne.

Praksisorientering

FoU-projektet retter sig mod vandværksbranchen. Partnere blev "valgt med omhu", som forskningslederen udtrykker det flere gange. Forskningslederen pointerede vigtigheden af et godt partnerskab. Det opbygges gennem et netværk hvor "nogen kender nogen" og man har gode erfaringer med tidligere samarbejde. Projektet var organiseret som et såkaldt partnerskab og delt op i 12 arbejds pakker, hvor hver partner fra branchen havde ansvar for at udføre en eller flere arbejds pakker. Selvom professionshøjskolen havde projektledelsen, blev ansvaret og arbejdet distribueret mellem partnerne. Betegnelsen "partnere" udtrykker denne bestræbelse.

Forskningslederen gav udtryk for, at projektet var designet i "fællesskab". Virksomhederne var både bidragydere i vidensudviklingen og målgruppe for resultatet. Selvom virksomhederne ikke selv havde defineret problemstillingen i projektet, var de alligevel involveret aktivt i vidensproduktionen. "Samskabelse" er et udtryk som forskningslederen kredsede om:

Det er ikke os der kommer med noget som de skal gøre, som de så skal levere til os og som de så ikke ser igen, vel? Altså på den måde. Eller som de først ser resultatet når det er strikket helt færdigt til den der bluse, som så er for stor eller for lille.

Som et led i vidensproduktionen nævnte forskningslederen et antal rapporter, som i mindre grad havde en formidlingsfunktion, men i stedet var noget de betragtede som et led i at producere viden. Der er tale om 12 rapporter – én for hver arbejds pakke. De blev udvekslet mellem parterne for at give feedback, og de var nødvendige for forskerne selv, fordi: "Vi bliver først skarpe, når vi skriver det ned. Det er først dér, vi selv forstår, hvad vi har lavet".

Kommercielle interesser spillede ind for nogle af partnerne, som derfor var optaget af at beskytte deres produktudvikling. Dette gjorde nogle af rapporterne sparsomme i omfang, idet man ikke ønskede at redegøre for detaljer i produktudviklingen – for eksempel vedrørende opbygningen af

filtermaterialer. Beskyttelse af forretningsinteresser og forskningsformidling skulle balanceres.

Selvom forskningslederen gav udtryk for at projektet har skabt resultater "der ikke er set før", så er der alligevel tilbageholdenhed med at kalde vidensformen for grundforskning. Forskningslederen anførte, at projektet i højere grad søgte at skabe viden, der fører til praktisk vandbehandling.

Den høje grad af praksisinvolvering, hvor praktikerne var medproducenter på tekster og artefakter, sammenholdt med projektets klassiske tekniske forskningsinteresse, placerer projektet midt på forsknings-praksis akse.

Uddannelsesorientering

Forskningslederen påpegede vigtigheden af at være bevidst om sine målgrupper. Drikkevandsprojektet havde ikke noget umiddelbart mål om at give input til ingeniøruddannelserne. Forskningslederen pegede på, at det kan være svært at påvirke undervisere, som ikke har en interesse i FoU-emnet, og derfor "skal det ikke være en fiasko, at de ikke er blevet påvirket".

Nogle enkelte bachelor-projekter i ingeniøruddannelserne havde knyttet an til FoU-projektet – "altså parallel-projekter til noget af det vi laver, er der studerende på. Men når du spørger ind i undervisningen, ikke? Så kommer det jo ind, men det er jo ikke på nogen systematisk vis, vel?"

Forskningslederen gav udtryk for, at data fra projektet kan anvendes til at lave cases i undervisningen:

Men det er jo fordi, at det er mig, der har de data, og det er mig der har den idé og det er mig der laver den undervisning. Det kommer jo ikke ind i ANDEN undervisning, hvis du forstår hvad jeg mener.... Det er personbåret, ikke?

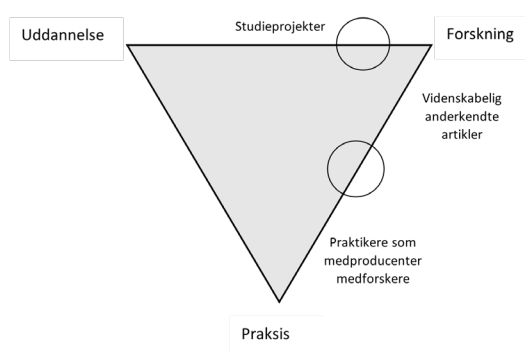
Alternativet ville være at "det skal konverteres fra idéer i mit hoved over til den, der skal undervise", men i så fald skulle nogen facilitere dette. Det lå

ikke i selve forskningsprojektet, men skulle udføres separat som uddannelsesudvikling, ”og så skal det jo komme der fra”. På forskning-uddannelsesaksen har projektet ikke vægtet impact i uddannelse. Det havde mere fokus på forskningskvalitet, hvorfor positionen på akse ligger tættest på forskningsarenaen.

Forskningsorientering

FoU-projektet sigter mod at gøre sig gældende i internationale forskningsmiljøer. Dele af projektet har løbende været formidlet igennem peer-reviewed artikler og til videnskabelige konferencer både nationalt og internationalt, blandt andet på verdens største konference for drikkevand ”IWA Congress and Exhibition”. Affatningen af de tidligere nævnte rapporter blev anset for at være nødvendige skridt på vejen. Først derefter kunne de peer-reviewed artikler skrives, ”hvor det skal ’skrumpes ned’ og ’skæres ind til benet’”. Denne proces affødte nye erkendelser. Projektet vægtede både at skrive fyldige rapporter for erkendelsens skyld og at kunne udgive artikler i internationale anerkendte videnskabelige tidsskrifter. Dette trækker projektet i retning mod forskningsarenaen.

Fig. 6. Diskursive positioneringer i projektet ”Smart Redesign af drikkevand”



Konkluderende diskussion

Vores undersøgelse af de diskursive positioneringer i professionshøjskolerne har taget udgangspunkt i, hvordan fire FoU-projekter i en professionshøjskole konkret har produceret (enacted) viden. De fire FoU-projekter fremskriver hver på deres måde en begrundelse af denne videns relevans og vigtighed (altså hvorfor den er relevant), og studiet af dem giver ikke mindst indsigt i, hvordan denne viden er produceret (altså i hvilket samspil den er produceret). Med udgangspunkt i videnskredsløbsmodellen (Figur 1), og med henvisning til modellen over de potentielle diskursive positioner, der kan indtages (Figur 2), vil vi nu diskutere den anden del af vores forskningsspørgsmål – nemlig hvilke forhold, der betinger FoU-projekternes positioneringer.

Relationen mellem uddannelse og praksis

professionshøjskolerne har en lang tradition for at uddanne studerende til at indtræde i lærer-, pædagog-, sygeplejerskeprofessionen med mere. Uddannelserne har således traditionelt en stærk kobling til professionspraksissen, for eksempel i forbindelse med praktikperioder i uddannelser, ligesom professionelle med erhvervserfaring ofte finder ansættelse som undervisere på professionshøjskolerne. Da vores undersøgelsesdesign har FoU-projekter som afsæt for vores analyser, er akse i videnskredsløbsmodellen mellem uddannelse og praksis uden for det analytiske perspektiv, og vi kan derfor ikke med dette forskningsprojekt sige noget konkret om, hvordan relationen mellem uddannelse og praksis praktiseres.

Relationen mellem forskning og praksis

De fire FoU-projekter positionerer sig alle nær midten på akse mellem forskning og praksis – position 2 (forskning i og for praksis) og position 6 (gensidig udveksling mellem forskning og uddannelse). Dette hænger sammen med, at alle projekter som udgangspunkt netop er diskursivt

identificeret og udvalgt som FoU-projekter af aktørerne selv og af os som forskere. Men projekterne retter sig også alle mod praksis som genstand for deres forskningsproces. Hertil kommer, at projekterne også i større eller mindre omfang inddrager aktører fra praksis i forskningsprocessen. Professionshøjskolerne har ikke fri forskningsret. De skal derimod udføre praksisnær og anvendelsesorienteret forskning. Position 1, som vi har kaldt 'Forskning i egen ret', er derfor ikke en legitim diskursiv position at indtage for forskerne i professionshøjskolerne. Forskningen skal altid legitimeres under henvisning til praksis og/eller uddannelserne. Derfor er aktørerne henvist til at positionere sig et sted på akserne mellem forskning og praksis og/eller mellem forskning og uddannelse.

I forhold til relationen mellem forskning og praksis viser vores undersøgelse, at de fire FoU-projekter alle var legitimeret under henvisning til et praksisbehov, som projekterne identificerede i professionerne, i institutioner i kommuner eller blandt virksomheder. Legitimeringen i et praksisbehov er væsentlig, idet det åbner for interne og eksterne finansieringsmuligheder for projekterne. Det er ikke muligt at finde finansieringsmuligheder til FoU-projekter, der diskursivt indtager position 1 (forskning i egen ret). Projekterne må derfor altid motivere deres formål i relation til praksis eller uddannelserne. Ligeledes har de private (og i vidt omfang også de offentlige) forskningsfonde indbygget incitamentstrukturer, der favoriserer FoU-projekter, der involverer eller tydeliggør relevansen for praktikere.

Grafisk kan positionerne midt på akserne komme til at udtrykke et kompromis mellem hjørnepositionerne, men det bør understreges, at flere projekter faktisk tilgodeså både forskningsinteresser og praksisinteresser ved blandt andet at formidle viden på forskellige abstraktionsniveauer til forskellige målgrupper. Dette gælder særligt FoU-projekt 1, KOL-projektet, og FoU-projekt 4, Smart Redesign af Drikkevand, hvilket illustrerer at dette forhold er uafhængigt af projektvolumen og uafhængigt af videnskabstradition.

Videnskabstraditionerne spiller imidlertid generelt en væsentlig rolle for, hvordan FoU-projekterne diskursivt positioneres i relation til praksis. Inddragelse af praktikere og informanter i forskningsprocesser har en vis udbredelse i kvalitativ forskning (fx i FoU-projekt 2, Normkritisk evalueringskultur i dagtilbud), mens mere kvantitativt orienterede forskningstraditioner primært interagerer med praktikere som informanter eller på anden vis som 'genstande' for forskningsprocesserne – eller via disseminationen af forskningsresultater (som fx i FoU-projekt 3, Kom med ud). I FoU-projekt 4, Smart Redesign af Drikkevand projektet, som indskrives i den kvantitative og tekniske forskningstradition, ser vi dog, at forskerne i vid udstrækning inddrager praktikere fra vandværkerne i forskningsprocessen. Dette skyldes, at praktikerne her indgår som 'partnere' i den samme ingeniørfaglige ekspertkultur som forskerne. Der opstår således en arbejdsdeling mellem forskere og (ekspert) praktikere i forskningsprocessen. FoU-projekt 2, Normkritisk evalueringskultur i dagtilbud, fokuserer på demokratiseringsaspektet, og her gøres praktikere til medforskere i en form for aktionsforskning, hvor aktørerne selv indgår i den kritiske refleksion over normer i dagtilbud.

Relationen mellem forskning og uddannelse

Det er et fællestræk for de fire FoU-projekter, at positioneringerne på forskning-uddannelsesaksen har relativ lav vægt og i de fleste tilfælde er sekundær i forhold til forsknings- og praksisinteresserne. Projekternes relativt svage vægtning begrundes i nogle af interviewene med, at det ikke var projekternes opgave at gøre forskningen uddannelsesegnet, men at det var uddannelsernes opgave at transformere og kontekstualisere forskningsresultater til undervisningen.

Alligevel havde de fire FoU-projekter en vis kobling til uddannelserne – dels indgik en mindre gruppe af talentstuderende i forskningsprocessen

(i FoU-projekt 1 og 2), og dels havde forskningsresultaterne en vis afsmitning på uddannelsernes curriculum (FoU-projekt 1 og 3), idet publikationer fra projekterne blev anvendt i undervisningen. Men det er kendetegnende for projekterne, at koblingen mellem forskning og uddannelse i vid udstrækning er sporadisk og personrelateret. I FoU-projekt 4 (Smart ReDesign af drikkevandsbehandling) brugte en af forskerne for eksempel materiale fra FoU-projektet som case-materiale i undervisningen. Kun ét af de fire projekter (FoU-projekt 3, Kom med ud) gjorde delvist uddannelserne til genstand for forskningen.

Erfaringerne fra projekterne viser, at koblingen mellem forskning og uddannelse ikke er systematisk endsige den primære ambition for FoU-projekterne. Begrundelsen for dette hænger naturligvis sammen med FoU-projekterne genstandsfelter, som altså ikke var uddannelserne. Men en anden begrundelse handler om, at en (stærk) kobling mellem forskning og uddannelse ikke er en prioritet for eksterne bevillingsgivere. Det eksterne offentlige og private finansieringssystem retter sig i vid udstrækning enten mod forskning eller uddannelse, men sjældent begge arenaer samtidig. Succesfulde FoU-projekter, der skal opnå finansiering, har derfor sjældent eksplicitte og systematiske målsætninger for, hvordan forskningen skal få afsmitning på eller kobles med uddannelsesaktiviteter i professionshøjskolerne. Det bliver derfor i vid udstrækning overladt til de enkelte forskere (og som en sekundær målsætning), at skabe en kobling.

Et andet forhold, der kan gøre sig gældende, handler om at professionshøjskolerne kun uddanner til bachelorniveau. Det kan være vanskeligt for underviserne at integrere ny og relativt specialiseret forskning i bacheloruddannelsernes mere elementære og introducerende undervisning til et fagligt felt.

Hverken position 7 (Forskning i egen ret) eller position 5 (Didaktisk udvikling) er legitime positioner for FoU-projekterne i professionshøjskolerne, og de må derfor forsøge at nærme sig position 6 (Gensidig udveksling mellem forskning og uddannelse), men erfaringerne fra de fire projekter

viser, at dette er vanskeligt, og at det kun lykkes sporadisk og i begrænset omfang.

Integreringen af forskning, praksis og uddannelse – hvorfor er det svært?

Rapporterne fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA, 2013, 2017, 2019) fremstiller et ideal for videnskredsløbet i professionshøjskolerne: Den fortrukne position i videnskredsløbsmodellen er den integrative position 7, idet positionen ser alle tre arenaer forbundet i dynamiske processer i professionshøjskolernes praksis (Larsen & Buch, 2024).

De fire FoU-projekter viser at idealet forsøges realiseret af forskerne på professionshøjskolerne: De bestræber sig alle på, at FoU-projekterne får afsmitning i uddannelserne, og at de retter sig mod praksis, forstået som virksomheder og offentlige institutioner. Imidlertid forbliver forskningens kobling til uddannelserne en sekundær prioritering for FoU-projekterne, ligesom de stort set ikke beskæftiger sig med, hvordan uddannelse og praksis kobles sammen.

Det er et fællestræk for projekterne, at de insisterer på en stærk kobling mellem forskningen og praksis. Koblingen etablerer et nexus, der omhandler både organisering af forskningsprocessen samt formidlingsprodukter og -aktiviteter, hvor praktikere i de fleste tilfælde er aktivt involverede i det hele.

Vi hævder ikke, at de fire projekter er repræsentative for institutionens eller professionshøjskolesektorens FoU-arbejde i sin helhed, men en stærk kobling mellem forskning og praksis synes at være udbredt. Der findes naturligvis FoU-projekter i professionshøjskolerne, som har uddannelse som deres primære genstandsfelt, og som derfor vil indtage positioner på akse mellem forskning og uddannelse (tæt på position 6) uden nævneværdig involvering af professionspraksis. Men samlet set peger vores undersøgelser på, at FoU-projekter

har svært ved at realisere den integrative position, hvor alle tre arenaer får lige stor vægt i tråd med kredsløbsmodellens ideal. Afslutningsvis vil vi pege på en række forhold, der kan begrunde denne vanskelighed.

Finansieringen af FoU-projekter

I flere af projekterne fremgår det, at ekstern finansiering er afgørende for igangsætning og realisering af nye projekter. Det betyder, at der med finansieringen følger en række krav til projekterne, der vedrører fokus og anvendelighed. Generelt er finansieringsmulighederne størst, når forskningsresultater kommer praksis til gavn. De eksterne finansieringsmuligheder til uddannelsesudvikling er langt mere begrænsede. De eksterne finansieringsmuligheder er i høj grad bestemmende for typen af FoU-projekter, der igangsættes og for måden hvorpå praksis involveres i forskningsprocessen. De fire FoU-projekter har således alle en udpræget aktiv praktiker-involvering.

Forskningsindikatorer

I de såkaldte strategiske rammekontrakter mellem professionshøjskolerne og ministeriet blev der i 2014 introduceret forskningsindikatorer til at måle professionshøjskolerne FoU-indsats. Disse spiller formentlig en rolle for udviklingen af og fokus for professionshøjskolerne FoU-arbejde. I kontrakterne tales om 'kapacitetsopbygning' i form af antal ansatte med ph.d.-grader, medarbejdere, som har påbegyndt et ph.d.-studieforløb, mål for antal publikationer i videnskabelige tidsskrifter, med mere. I de seneste rammekontrakter er der føjet en ny indikator til, som handler om omfanget af ekstern finansiering af FoU-aktiviteter (UFM, 2022, s. 20). Rammekontrakterne har efterhånden knyttet an til flere af de traditionelle forskningsindikatorer, der gælder for universitetssektoren. FoU-arbejdet på professionshøjskolerne har således fået sine egne strategiske mål på linje med uddannel-

sesindsatsen. I flere af de aktuelle rammekontrakter fremgår det dog, at uddannelsernes vidensgrundlag skal udvikles "gennem mere relevant og praksisnær forskning og udvikling samt styrke videnskredsløbet mellem uddannelse, forskning og praksis" (UFM, 2022, s.5). Som fremhævet i lovgivningen om professionshøjskolerne fra 2008 skal FoU-indsatsen således også stå i uddannelsernes tjeneste. Sammenholdes de nævnte forskningsindikatorer med ministeriets seneste opgørelse over udviklingen i professionshøjskolerne FoU-indsats (EVA 2019, s. 38), ses det, at de fire FoU-projekter i udstrakt grad afspejler de eksisterende rammer som finansieringsmuligheder og forskningsindikatorer tilsammen sætter. Dette bidrager til at forklare FoU-projekternes overvejende positionering på forskning-praksis-aksen.

Vanskeligheder med koblingen mellem uddannelse og forskning

Den viden som professionshøjskolerne FoU-projekter producerer er imidlertid ikke altid lige relevant for deres uddannelser. En øget akademisering og specialisering af professionshøjskolerne FoU-aktiviteter kan medvirke til, at der bliver længere mellem forskningsresultater og uddannelsespraksis. Men selvom FoU-projekterne producerer viden, der har faglig relevans for uddannelserne, kan der stadig være udfordringer med at koble de to arenaer sammen. Der vil være behov for at omsætte og kontekstualisere ny forskningsviden til en uddannelsesramme. Dette sker ikke af sig selv, men må understøttes af et didaktisk arbejde, hvilket der i reglen ikke er afsat plads til i FoU-projekter på grund af finansielle begrænsninger i bevilningssystemerne. Her kan dog opstå et dilemma, for hvis vidensomsætningsprocesser sættes for meget i system, er der fare for bureaukratisering i form af standardiserede regler og procedurer. Et godt afsæt vil være at etablere finansieringsmuligheder, der kan befordre at ny forskningsviden, der er relevant for uddannelserne, finder vej dertil.

Referencer

- Brooker, P. (1999). *A Concise Glossary of Cultural Theory*, New York: Oxford University Press.
- Buch, A., Ramsay, L. M., Løje, H. (2022) Discursive Enactments of Knowledge Production in Engineering Education, *Engineering Studies*, 14:3, 195-215, DOI: 10.1080/19378629.2022.2141639
- Clark, E. (1994). The Research-Teaching-Study Nexus in Modern Systems of Higher Education, *Higher Education Policy*, 7(1), 11-17. <https://doi.org/10.1057/hep.1994.2>.
- Clarke, A. E., Friese, C., Washburn, R. S. (2018). *Situational Analysis - Grounded Theory After the Interpretive Turn*, SECOND EDITION, London: Sage
- Dewey, J. (1938). *Logic: The Theory of Inquiry*. New York: H. Holt.
- Duch, H., Larsen, V., & Lund, B. (2021). FoU i lektorkvalificering og dets betydning for undervisning. *Skandinavisk tidsskrift for yrker og professioner i udvikling*, 6(1). <https://doi.org/10.7577/sjvd.3909>
- EVA. Danmarks Evalueringsinstitut. (2013). *Videnarbejde i praksis - Afsluttende rapport fra projektet om professionshøjskoler og erhvervsakademiers videngrundlag og vidensomsætning*. Hentet 06-12-22 på <https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse/videnarbejde-praksis-afsluttende-rapport>
- EVA. Danmarks Evalueringsinstitut (2017). *Forskning og udvikling på professionshøjskolerne som vej til uddannelseskvalitet*. Hentet 06-12-22 på: <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-08/Forskning%20og%20udvikling%20pa%20professionshojskolerne%20som%20vej%20til%20uddannelseskvalitet..pdf>
- EVA. Danmarks Evalueringsinstitut (2019). *Vidensomsætning fra forsknings- og udviklingsaktiviteter - En caseundersøgelse*. Hentet 06-12-22 på <https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse/vidensomsaetning-forsknings-udviklingsaktiviteter>
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. New York: Pantheon.
- Frascati Manual (2015) *Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development*. Hentet 19-12-22 på <https://www.oecd.org/publications/frascati-manual-2015-9789264239012-en.htm>
- Freeman, M. 2014. The Hermeneutical Aesthetics of Thick Description. *Qualitative Inquiry* 2014, Vol. 20(6) 827-833. <https://doi.org/10.1177/1077800414530267>
- Freeman, R. & Sturdy, S. (2014). *Knowledge in Policy. Embodied, Inscribed, Enacted*, Bristol: Bristol University Press.
- Jensen, J.-O., & Lund, J. H. (2019). Vidensflow: Hvordan kan forbindelserne mellem forskning og uddannelse i professionshøjskoler begribes?. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 15(28), 82-95. <https://doi.org/10.7146/tfp.v15i28.113103>
- Kyvik, S. (2007). Academic drift – a reinterpretation. In Enders, J. & van Vught, F.A. (Eds.) *Towards a cartography of higher education policy change: A Festschrift in honour of Guy Neav*, 333-338. Enschede: Center for Higher Education Policy Studies.
- Laredo, P. (2007). Revisiting the Third Mission of Universities: Towards a Renewed Categorization of University Activities?, *Higher Education Policy*, 20, 441-456. <https://doi.org/10.1057/palgrave.hep.8300169>
- Larsen, V. & Buch, A. (2024). Vidensforståelser i professionshøjskolesektoren – en diskursanalyse, *Forskning og Forandring*, 7(1).
- Larsen, V., Duch, H. S., & Lund, B. (2022). Underviseres didaktiske transformation af for-

sknings- og udviklingsarbejde til undervisning. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 17(32), 73–89. <https://doi.org/10.7146/dut.v17i32.125587>

Lepori, B. & Kyvik, S. (2010) The Research Mission of Universities of Applied Science and the Future Configuration of Higher Education Systems in Europe, *Higher Education Policy*, 23, 295-316. doi:10.1057/hep.2010.11

Mead, G.H. (1934). *Mind, Self and Society*. Chicago: Chicago University Press.

Tight, M. (2015). Theory development and application in higher education research: the case of academic drift, *Jornal of Education Administration and History*, 47(1), 84-99. DOI: 10.1080/00220620.2015.974143

Tight, M. (2016). Examining the Research/Teaching Nexus, *European Journal of Higher Education*, 6(4), 293-311. DOI: 10.1080/21568235.2016.1224674.

UFM. Uddannelses- og forskningsministeriet (2022). Strategisk Rammekontrakt 2022-

2025. VIA University College indgår en strategisk rammekontrakt med Uddannelses- og forskningsministeren. Uddannelses- og Forskningsministeriet. Hentet 13-02-24 på <https://ufm.dk/uddannelse/institutioner-og-drift/strategiske-rammekontrakter-og-tilsyn/strategiske-rammekontrakter/via-university-colleges-strategiske-rammekontrakt-2022-2025.pdf>

UFM. Uddannelses- og Forskningsministeriet (2019): *Forsknings- og udviklingsaktiviteter på professionshøjskoler og erhvervsakademier Rammer, finansiering og forsknings- og vidensproduktion*, Uddannelses- og Forskningsministeriet

UFM. Uddannelses- og forskningsministeriet (2012), Notat. Rammesætning af FFL-13 pulje til forskningstilknøytning samt udviklings- og evidensbaseret (Frascati-manualen). Hentet 06-12-22 på <https://www.zealand.dk/wp-content/uploads/2018/12/Notat-om-Frascatimanual.pdf>

English abstract

With the establishment of the University Colleges of Applied Sciences, new demands were formulated regarding their knowledge production. The University Colleges of Applied Sciences were expected to produce practice-oriented and application-oriented research and development themselves. Knowledge was intended to circulate in a circuit between three areas: research, education, and practice. However, evaluations and studies have shown that the concepts of research and development are not unequivocally defined: They are articulated differently in a range of knowledge discourses. There is thus ambiguity about the nature of the research efforts of the University Colleges of Applied Sciences. Based on four research

and development projects, the article identifies different discursive positions taken by researchers at the University Colleges of Applied Sciences. The projects are initiated in interaction between a professional need, an internal scientific/academic interest, and an educational need, and knowledge is produced based on different rationales. This allows for the establishment of various relationships between research, education, and practice. The article analyzes the discursive positions of the projects, and finally discusses how these positions relate to and challenge dominant knowledge discourses in the field.